

Українську козацьку державу відразу продовжилися укладанням додаткових до А.д.(п.) постанов — т.зв. Московських пунктів. Згідно з першими Московськими пунктами (14 (04) грудня 1667), Росія надавала Речі Посполитій військову допомогу для боротьби з П.Дорошенком. За другими Московськими пунктами (9 квітня (30 березня) 1672) передбачалося, зокрема, відкладення спірного питання про передачу Києва Польщі до 1674. Треті Московські пункти (13 (03) серпня 1678) передбачали продовжити А.д.(п.) ще на 13 років, починаючи з 1 червня 1680. Статті А.д.(п.) підтверджувалися і під час зустрічей («з'їздів») російських і польських дипломатів у Андрусові 17(07) березня 1670, 10 січня 1675 (31 груд. 1674).

А.д.(п.) був спрямований також проти військової могутності Османської імперії, відображав вимушений компроміс сторін і засвідчував наявність геополітичної рівноваги у Східній Європі. Уряд Туреччини негативно відреагував на укладений договір і розпочав підготовку до боротьби з обома учасниками перемир'я. А.д.(п.) започаткував процес поступової втрати козацькою державою статусу суб'єкта міжнародно-правових відносин, але не означав її зникнення з карти Європи; незважаючи на існування двох політичних центрів (Правобережного та Лівобережного) вона продовжувала існувати як єдиний державний організм.

Літ.: Савич О.А. Андрусівське перемир'я 1667 року. //Наук. зап. Інституту історії і археології АН УРСР, 1946, кн. 2; Wójcik Z. Traktat Andruszowski 1687 i jego geneza. — Warszawa, 1959; Галактионов Н.В. Из истории русско-польского сближения в 50—60-х годах XVIII в. (Андрусовское перемирие 1667 г.). — Саратов, 1960; Wójcik Z. Między traktatem Andruszowskim a wojną turecką: Stosunki polsko-rosyjskie 1667—1672. — Warszawa, 1968; Санин Г.А. Правобережная Украина и русско-польские переговоры 1667 г. в Москве //История СССР, 1970, № 1; Степанков В.С. Боротьба України і Польщі проти експансії Османської імперії у 1672—1676 рр. В кн.: Україна і Польща в період феодалізму. — К., 1991; Чухліб Т.В. Проблема поділу Української держави у світлі польсько-російських стосунків (1656— 1667 рр.). В кн.: Богдан Хмельницький та його доба. — К., 1996; Смолій В., Степанков В. Українська національна революція середини XVII ст.: проблеми, пошуки, рішення. — К., 1999.

Т.В. Чухліб.

АНТАНТА (франц. entente — згода) — військово-політичне угруповання. Домінувало в міжнародних відносинах перших десятиліть 20 ст. Виникло у відповідь на створення 1882 і подовження 1891 Троїстого союзу Німеччини, Австро-Угорщини та Італії. Веде початок від франко-російського союзу 1891—93, оформилося як глобальна коаліція після вступу до союзу Великої Британії, яка 1904 врегулювала суперечності з Францією в Африці та 1907 — з Російською імперією в Азії. Колоніальна експансія та озброєння

Німеччини, її прагнення покінчити з пануванням Англії на морях спонукали Лондон відійти від попередньої політики «блискучої ізоляції», вступити у союзницькі взаємини з континентальними державами, зберігаючи провідну роль у світових міжнародних відносинах. У роки Першої світової війни блок Англії, Франції й Росії підтримало 25 держав, у т. ч. й США (не бажаючи розчинятися в А., останні проголосили себе «асоційованою країною» угруповання).

Назрівання глобального збройного конфлікту між військово-політичними блоками безпосередньо загрожувало Україні. Її землі перебували у складі держав, які належали до протилежних військово-політичних блоків, – Росії й Австро-Угорщини, що суперничали за першість у Південно-Східній Європі. Але на українські землі претендували й інші держави. Суттєвою причиною таємного приєднання Румунії до Троїстого союзу 7 жовтня 1883 було прагнення оволодіти Бессарабією. Від початку Першої світової війни українські землі перетворилися на арену жорстоких битв. В офіційно проголошених територіальних вимогах Росії йшлося про приєднання до Росії Східної Галичини, а також, не зовсім виразно, – Закарпаття. Північна Буковина поступово перетворилася на об'єкт активного торгу Росії з Румунією, при цьому союзники Росії по блоку підтримували, однак, Румунію.

Повалення царизму й розгортання українського національного руху спочатку не змінило ставлення А. до України. Франція й Англія продовжували розглядати українське питання як внутрішню справу Росії. Однак неспроможність останньої утримувати Східний фронт привернула увагу А. до України як до геополітичного партнера. А. надсилає місії та емісарів (французи Ж.Пелісьє, Ж.Табуї) для вивчення ситуації в Україні, активізує діяльність консулів у Києві й Одесі (ними були, відповідно, англійці Дуглас і П.Багге, американці Д.Дженкінс і Рей), військово-санітарних та інших організацій. Після Жовтневої революції 1917 і на початку роботи Раднаркому радянської Росії така діяльність розширилася, набуваючи більш інтенсивного й скоординованого характеру. Франція й Англія призначили представниками при уряді Української Народної Республіки Ж.Табуї та П.Багге. 23 грудня в Парижі вищі представники влади, армії й розвідки уклали англо-французьку угоду про розподіл сфер впливу в Росії 1917. Укладання Брестського мирного договору УНР з державами Четвертого союзу 9 лютого 1918 було засуджено А. і в майбутньому використовувалося сусідами України для політичних спекуляцій. Вступ і контроль австро-німецьких військ над територією України 1918 перервав роботу місій і представників А. в Україні. Після перемоги над ворожим угрупованням 1918 А. розпочала введення своїх військ у південні райони України. На Паризькій мирній конференції 1919–1920 глави А. і США диктували переможеним країнам умови повоєнного врегулювання, створивши Версальську систему міжнародних відносин. Питання, пов'язані з Україною та її землями, розглядалися в контексті або відновлення «єдиної та неподільної Росії», або створення «санітарного кордону» на західних рубежах Радянської країни. Початок функціонування Ліги Націй формально припинив діяльність А.

Літ.: Тэйлор А. Дж. П. Борьба за господство в Европе. 1848—1918. – М., 1958; Симоненко Р.Г. Імперіалістична політика Антанти і США щодо України в 1919 році. – К., 1962; История дипломатии. – М., 1965, т. 3.

Р.Г. Симоненко.

АНТИБІЛЬШОВИЦЬКИЙ БЛОК НАРОДІВ – об'єднання політичних організацій різних народів для боротьби з більшовиками. Створений 21–22 листопада 1943 з ініціативи Організації українських націоналістів на таємній 1-й Конференції поневолених народів Східної Європи і Азії в с. Будераж (тоді у складі генералкомісаріату «Волинь-Поділля» рейхскомісаріату «Україна»; нині село Здолбунівського району Рівнен. обл.). До складу АБН увійшли політичні організації народів, що перебували під владою СРСР. На установчому конгресі 16 квітня 1946 у Західній Німеччині АБН було реорганізовано. Президенти АБН: Я.Стецько (1946–1986) та його дружина Я.Стецько (1986–2003). Друкований орган «АБН-Кореспонденс» («ABN-Correspondence») виходив від 1949 німецькою, англійською і неперіодично французькою мовами. 1967 АБН став співзасновником Всесвітньої антикомуністичної ліги.

В.К. Мороз.

АРГЕНТИНА, АРГЕНТИНСЬКА РЕСПУБЛІКА (Argentina) – держава у Південній Америці. Розташована в південно-східній частині материка. Омивається водами Атлантичного океану. Площа 2,8 млн км². Населення – 39,4 млн осіб (2007). Столиця – м. Буенос-Айрес. Офіційна мова – іспанська. За формою державного устрою А. – федерація. Глава держави – президент. Законодавчу владу здійснює двопалатний парламент.

У доколумбову епоху корінне населення складали індіанці. 1536 іспанці заснували порт Буенос-Айрес. 1776 створено віце-королівство Ла-Плата. 1810 почалася збройна боротьба нащадків колонізаторів проти метрополії, її очолив генерал М.Бельграно. 9 липня 1816 проголошено незалежність Об'єднаних провінцій Ла-Плати. В грудні 1825 територіальні суперечки призвели до війни з Бразилією. В грудні 1826 А. стала республікою на чолі з президентом. У 2-й пол. 19 ст. інтенсивно розвивалося сільське господарство, збільшився приплив емігрантів з Європи. Це перетворило А. на найбільш «європеїзовану» країну Латинської Америки. У роки Першої та Другої світових війн А. дотримувалася нейтралітету. Лише у березні 1945, після приходу до влади Х.Перона, вона оголосила війну Німеччині та Японії. 1966–71 та 1976–83 при владі в А. були військові хунти. 1982 А. програла війну Великій Британії за Фолклендські острови (під назвою Мальвінські вони перебували під владою А. протягом 1820–33).